

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Barın
Hakkâri Milletvekili

Hakkâri ili Yüksekova ilçesine bağlı Dağlıca köyünün mezralarından olan Üçkardeş (Zêre) ve Nerik (Nêrik) mezraları, 1993 yılında kamuoyunun da yakından bildiği güvenlik gerekçeli olaylar nedeniyle zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Aradan geçen otuz yılı aşkın süreye rağmen, söz konusu mezralara yönelik kalıcı geri dönüş sağlanamamış, yurttaşların yaşam alanlarıyla olan bağları fiilen koparılmıştır.

Zorunlu göçten bugüne kadar geçen sürede, mezralara yalnızca patika yollarla ulaşım sağlanabilmekte olup, herhangi bir araç yolu inşa edilmemiştir. Bu durum, yerleşim yerlerine erişimi fiilen imkânsız hâle getirmekte; yurttaşların mülkiyet, barınma, üretim ve yaşam haklarını kullanmalarını engellemektedir. Hâlihazırda Üçkardeş ve Nerik mezralarıyla doğrudan bağlantılı yaklaşık 1.500 yurttaş bulunmakta olup, yol yapılması ve idari engellerin kaldırılması hâlinde bu yurttaşlar köylerine geri dönmek istediklerini açıkça ifade etmektedir.

Zorunlu göç öncesinde Üçkardeş mezrasında yaklaşık 1.150, Nerik mezrasında ise 850 kişi yaşamaktaydı. Ancak yurttaşlar, yıllar boyunca yalnızca askerî makamlarca verilen geçici ve süreli izinlerle, köylerinde en fazla birkaç gün kalabilmiş; ardından yeniden ayrılmak zorunda bırakılmıştır. Günümüzde dahi, her ne kadar valilik makamlarınca herhangi bir kısıtlama olmadığı belirtilse de fiiliyatta Yüksekova İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan izin alınmadan söz konusu mezralara gidilememektedir. Verilen izinler ise birkaç günle sınırlandırılmakta, bu durum kalıcı yaşamı, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini imkânsız kılmaktadır.

Bu uygulamalar, Anayasa'nın 23'üncü maddesinde güvence altına alınan yerleşme ve seyahat özgürlüğü, 35'inci maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 2'nci maddede yer alan hukuk devleti ilkesi ile açıkça çelişmektedir. Ayrıca Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Zorla Yerinden Edilme Rehber İlkeleri ve AİHM içtihatları, yerinden edilen kişilerin güvenli, gönüllü ve onurlu geri dönüşlerinin sağlanmasını devletlerin pozitif yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır.

Öte yandan, mezralara ulaşımı sağlayacak yol güzergâhı tamamlandığı takdirde; Yazılı Köyüne bağlı Kapalı, Demirli, Alaso, Çevrecik ve Topacık mezraları da bu yolu aktif biçimde kullanabilecektir. Ancak bu mezralara da hâlen izinle gidilebilmekte, kalıcı dönüşlere müsaade edilmemektedir. Üçkardeş mezrası yolunda bugüne kadar toplam 10 km'lik güzergâhın yalnızca 2 km'lik kısmı tamamlanmış, kalan 8 km'lik bölüm ise yıllardır bitirilmemiştir.

Söz konusu yolun tamamlanması ve mezralara dönüşü izin verilmesi hâlinde, 5.000'den fazla yurttaşın kendi topraklarına geri döneceği ifade edilmektedir. Buna rağmen, bugüne kadar yapılan dilekçe başvuruları ve sözlü talepler karşılıksız kalmış, kamu kurumlarınca verilen hiçbir taahhüt hayata geçirilmemiştir. Özellikle 87 yaşındaki Numan amcanın, kendi köyüne ulaşabilmek için son derece ağır koşullarda yürümek zorunda kalması, yaşanan mağduriyetin insani boyutunu gözler önüne sermektedir.

Beyaztepe, Dilekli, Çanaklı ve Kivona bölgelerinde askerî üslerin kurulmuş olması ve bu alanlarda güvenlik güçlerinin sürekli olarak yaşamlarını sürdürebilmesi, söz konusu mezralara yurttaşların dönüşlerinin de güvenlik gerekçesiyle engellenemeyeceğini göstermektedir. Demokratikleşme ve kalıcı barışın inşası, yerinden edilmiş yurttaşların mekânsal, ekonomik ve toplumsal bağlarının yeniden kurulmasıyla mümkündür.

Bu bağlamda, Hakkâri ilindeki tüm köy ve mezralar bakımından fiilî ve idari kısıtlamaların kaldırılması, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin tamamlanması ile kalıcı ve onurlu köye dönüş politikalarının hayata geçirilmesi; teknik bir altyapı meselesinin ötesinde, hak temelli, barışçıl ve demokratik bir kamusal yükümlülük olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Hakkâri ilinde zorunlu göç sonrası kalıcı iskân sağlanamayan, fiilen boşaltılmış veya geri dönüşe kapalı durumda bulunan köy ve mezraların sayısı kaçtır; bu yerleşimlere ilişkin Bakanlığınız kayıtlarında yer alan iskân ve yeniden yerleşim planları nelerdir ve hak temelli, yerinde dönüş esasına dayalı bütüncül bir kalıcı iskân politikası geliştirilmesi gündemde midir?
2. Üçkardeş ve Nerik mezralarına ilişkin kalıcı iskân, yeniden yerleşim veya köye dönüş planlaması yapılmış mıdır?
3. Zorunlu göç mağdurlarına yönelik yerinde dönüş esaslı iskân politikaları neden uygulanmamaktadır?
4. Mezraların uzun yıllardır boş bırakılmasının çevresel, mekânsal ve sosyo-ekonomik etkilerine ilişkin bir etki analizi yapılmış mıdır?
5. Bakanlığınız, bu mezralar için kırsal yeniden canlandırma projeleri geliştirmeyi planlamakta mıdır?
6. Geri dönüşlerin sağlanması hâlinde konut, altyapı ve çevresel düzenlemelere ilişkin hangi destek mekanizmaları devreye sokulacaktır?